

Tisková zpráva

Převrat v evropských lesích?

Vědecké týmy z České zemědělské univerzity (ČZU) a z Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví (VÚKOZ) se podílely na studii publikované v uznávaném vědeckém časopise *Communications Earth & Environment*. [Tato studie](#), první svého druhu v Evropě, ukazuje, že potenciální uhlíkový zisk z ochrany, obnovy a pokračujícího růstu stávajících původních lesů („pralesů“) a starých lesů s přírodě blízkou druhovou skladbou a dlouhodobou kontinuitou, byť v minulosti člověkem obhospodařovaných („starých lesů“) činí přibližně 300 megatun CO₂ ročně. Toto množství je vyšší než současné poutání uhlíku evropskými lesy a úroveň srovnatelná s cílem Zelené dohody EU pro rok 2030 pro odstraňování CO₂.

Dr. Zoltan Kun, jeden z iniciátorů studie k tomu uvádí: „[Zelená dohoda EU](#) zahrnuje *Strategii EU pro biologickou rozmanitost do roku 2030*, která obsahuje závazek urgentně mapovat a chránit poslední pralesy a staré lesy v Evropě. Tato studie potvrzuje, že ochrana stávajících pralesů a starých lesů a jejich obnova by nejen prospěla biodiverzitě a plnila závazek EU k Úmluvě o biologické rozmanitosti (CBD), ale také podpořila Klimatickou dohodu EU významným přispíváním k cíli v oblasti absorpce uhlíku.“

Výzkum zahrnoval analýzu dat shromážděných v různých typech lesních stanovišť po celé Evropě a výpočet množství uhlíku uloženého v nadzemní, podzemní a mrtvé biomase stromů a v lesní půdě. Studie zjistila, že zásoby uhlíku v původních a přirozených lesích (tj. lesích bez přímého vlivu člověka) byly podhodnoceny, a proto i nedoceny v klimatických a lesnických dohodách a strategických dokumentech. „*Použití potenciální kapacity uhlíkového zásobníku v přirozených lesích jako ekologicky podložené referenční úrovně, které je možné ochranou starých lesů dosáhnout, odhaluje značné příležitosti pro mitigaci klimatické změny,*“ vysvětluje další ze spoluautorů M. Svoboda. [Výsledky studie](#) ukazují, že dosažení potenciální kapacity uhlíku v existujících starých (i hospodářských) lesích tím, že se trvale umožní jejich pokračující růst a samovolný vývoj, je důležitým prostředkem zmírňování změny klimatu, který má EU k dispozici.

„*Naše zjištění poskytují přesvědčivé důkazy o naléhavé potřebě zachování stávajících pralesů a starých lesů, což byl jeden ze závazků členských států EU v rámci [Strategie EU pro biologickou rozmanitost do roku 2030](#). Současný stav lesů v Evropě není ideální, [kácení starých lesů v Evropě](#) i v ČR stále probíhá. Podle zprávy [EEA State of Nature in the EU](#) z roku 2020 pouze 15 % lesních biotopů v síti Natura 2000 (soustava chráněných území, která má zajistit dlouhodobé přežití nejcennějších a nejohroženějších druhů a stanovišť) vykazuje příznivý stav ochrany,*“ říká Martin Mikoláš (ČZU), jeden ze spoluautorů studie.

Není proto náhodou, že vědci z VÚKOZu, kteří se na uvedené studii podíleli, rozbíhají od ledna společně s 15 výzkumnými organizacemi z 9 evropských zemí další rozsáhlý a podrobný výzkum na toto téma v rámci evropského projektu Horizon Europe - [WILDCARD](#). V něm budou kromě kalkulací zásob uhlíku v živé i tlející biomase a v půdě analyzovány i změny biodiverzity různých skupin organismů (cévnaté rostliny, mechorosty, lišejníky, houby, hmyz, půdní mikrobiom a další) po upuštění od dalšího hospodaření, a to nejen v původně hospodářských lesích, ale i na zemědělské půdě. „*Plné využití spontánních přírodních procesů je velice lákavé. Musíme ale porozumět tomu, co přesně se děje, když člověk v krajině nebo její části zcela přestane hospodařit*, říká Pavel Šamonil, vedoucí jedné části začínajícího čtyřletého projektu. „*Naším úkolem bude zjistit, kde a jak dochází k největším synergiím, tj. ke zvyšování zásob uhlíku i biodiverzity současně; tedy kde ,nedělat vůbec nic‘ bude nejvýhodnější*“, dodává k tomu Kamil Král.

To že je ochrana starých lesů horké téma i přímo v České republice mimo jiné ukazují i další studie a nemalá mediální a společenská pozornost, které toto téma poutá. Za zmínku stojí např. nedávný [článek](#) o zatím téměř nechráněných starých lesích sledovaných vědeckou skupinou z ČZU, publikovaný v týdeníku Respekt, či připravované memorandum o [vyváženém způsobu hospodaření ve starých bučinách Ždánického lesa a Chřibů](#).

Pro více informací: [Původní studie na nature.com](#); [Politické dokumenty a strategie EU: Griffith University](#); [Strategie a priority Evropské komise: Zelená dohoda](#); [Strategie EU pro biologickou rozmanitost do roku 2030](#)

FAKTA

Informace o zásobách uhlíku v primárních a starých lesích je zásadní pro plnou funkčnost článku 5 Pařížské dohody, směřující ke stabilizaci koncentrace CO₂ v atmosféře. Zásoba uhlíku v původních a starých přirozených lesích (přirozeně obnovené lesy stanovištně původních dřevin s vysokým stupněm přirozenosti a ekologického fungování) představuje potenciální uhlíkovou kapacitu ekosystému v krajinném měřítku. Potenciální kapacita zásoby uhlíku je ekologicky podložená referenční hodnota, která zajišťuje konzistentní informace o: i) ztrátě zásob uhlíku, ke které v minulosti došlo v důsledku lidské činnosti; ii) potenciálu zvýšení zásob uhlíku v lesích obnovou a ochranou starých lesů, což představuje upuštění od jejich dalšího obhospodařování a jejich trvalé ponechání samovolnému vývoji; a (iii) stanovení ztrát uhlíku v důsledku hospodaření.

Vysoké zásoby uhlíku v původních a starých přirozených lesích jsou způsobeny přítomností velkých starých stromů. Ve všech studovaných lokalitách původních a přirozených starých lesů bylo 50 % kumulativní zásoby uhlíku v živé biomase obsaženo ve stromech o průměru větším než 60 cm (rozmezí 40 – 80 cm pro různé typy lesů). Dále přítomností mrtvého dřeva, které v takových lesích zůstává až do úplného zetlení (což může dle dřeviny, velikosti a přírodních podmínek činit od několika desítek let až do cca 100 let) a s tím spojenou vysokou zásobou uhlíku v půdách.

Aby bylo možné využít potenciál evropských lesů ke zmírnění dopadů změny klimatu, je ochrana pralesů a ochrana a obnova přirozených starých lesů výborným řešením. Tyto lesy ukládají velké množství uhlíku ve stabilních a odolných ekosystémech. Ochrana a obnova těchto lesů zabraňuje uvolňování uhlíku do atmosféry v důsledku těžby dřeva a narušení půdy.

Zvýšené ukládání uhlíku v lesích lze dosáhnout tím, že se stávajícím lesům umožní zestárnout tak, aby dosáhly maximální uhlíkové kapacity. Použití referenční úrovně uhlíkové nosné kapacity z původních lesů (pralesů) umožňuje odhadnout migitační potenciál plynoucí ze zvýšené ochrany stávajících lesů. Odhadované roční odstranění 309 Mt CO₂ prostřednictvím ochrany, obnovy a pokračujícího růstu stávajících lesů je vyšší než aktuálně odhadované množství uhlíku poutané v lesích v EU (2021: 289 Mt CO₂). Toto množství je zároveň srovnatelné s cíli obsaženými v Geen Deal (odstranění 310 Mt CO₂ pro rok 2030).

Zvýšení ukládání uhlíku ve starých lesích je proto vynikající, a přitom jednoduchou strategií zmírňování klimatické změny. Přirozené lesy ponechané samovolnému vývoji poskytují kromě vysoké záruky bezpečného zadržování uhlíku i vysokou biologickou rozmanitost a další ekosystémové funkce, např. zadržování vody v krajině.

RELEVANTNÍ POLITICKÉ STRATEGIE

Strategie pro biologickou rozmanitost Green Deal do roku 2030 (https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en)

Cíle zelené iniciativy EU:

1. Potřeba co nejdříve zmapovat a chránit pralesy a lesy s dlouhou kontinuitou vývoje. https://environment.ec.europa.eu/publications/guidelines-defining-mapping-monitoring-and-strictly-protecting-eu-primary-and-old-growth-forests_en
2. Konkretizace území, ve kterých by státy EU měly rozšířit stávající oblasti Natura 2000 (30 %) s přísnou ochranou a oblastí s velmi vysokou biodiverzitou a klimatickou hodnotou (10 %).
3. Obnova rozsahu a funkčnosti lesních ekosystémů – dosažení pozitivního trendu u ukazatelů stavu lesních ekosystémů včetně stojícího a ležícího mrtvého dřeva, nerovnoměrného stáří lesů, propojenosti lesů, množství běžného lesního ptactva a zásoby organického uhlíku v celém ekosystému včetně půd.
4. Zákon EU o obnově přírody čeká na konečné schválení v Radě Evropy https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/nature-restoration-law_en, ale je zamrzlý <https://www.greenpeace.org/eu-unit/issues/nature-food/47023/governments-freeze-eu-nature-restoration-law/>.
5. Zákon o monitorování lesů navržený Komisí s cílem zaplnit stávající mezery v informacích o evropských lesích a vytvořit komplexní znalostní základnu o lesích https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_5909
6. Přírodě blízké pokyny pro lesnictví jsou schváleny https://environment.ec.europa.eu/publications/guidelines-closer-nature-forest-management_en.

Nyní byly vytvořeny kvalifikované cíle EU pro efektivní plánování a řízení přírodě blízkého lesnictví, protože staré klasické cíle byly založeny na porostech, které postrádaly velké stromy.

CBD Global Biodiversity Framework: <https://www.cbd.int/gbf>

Kontakt: Miroslav Svoboda svobodam@fld.czu.cz; Pavel Šamonil samonil@vukoz.cz; Kamil Král kral@vukoz.cz

Česká zemědělská univerzita v Praze

ČZU je čtvrtou až pátou největší univerzitou v ČR. Spojuje v sobě stopatnáctiletou tradici s nejmodernějšími technologiemi, progresivní vědou a výzkumem v oblasti zemědělství a lesnictví, ekologie a životního prostředí, technologií a techniky, ekonomie a managementu. Moderně vybavené laboratoře se špičkovým zázemím, včetně školních podniků, umožňují vynikající vzdělávání s možností osobního růstu, včetně zapojení do vědeckých projektů doma i v zahraničí. ČZU zajišťuje kompletní vysokoškolské studium, letní školy, speciální kurzy, univerzitu třetího věku. Podle mezinárodních žebříčků univerzita patří k nejlepším třem procentům na světě. V žebříčku Academic Ranking of World Universities (tzv. Šanghajský žebříček) se v roce 2023 umístila na 601.–700. místě na světě a na sdíleném 4. místě z hodnocených univerzit v ČR. V roce 2023 se ČZU se stala 36. nejekologičtější univerzitou na světě díky umístění v žebříčku UI Green Metric World University Rankings.

Kontakt pro novináře: [Karla Mráčková, tisková mluvčí ČZU, +420 603 203 703; mrackovak@rektorat.czu.cz](mailto:Karla.Mrackova@tiskova.mluvci.czu.cz)
